איך התחיל אשכול את דרכו ברוסיה? איך הוא עובד? איך הוא מדבר? אין הוא מלוצץ? מהם נושאי התעניינותו? מה תהיה דמותו כראש ממשלה?

= = = = = = = = = = = =

משקלו ושיקוליו של אשכול

ב - 24 באוגוסט 1950 כתב העתונאי האמריקאי הנודע קנט בלבי: "כאשר יעזוב בן-גוריון את הממשלה, ימצאו צעירים ממנו בעלי חזון ורוח, כלוי אשכול, העתידים למלא את מקומו". עתה התגשמו, לפתע, דבריו של בלבי, ובמשך השבוע האחרון הלך ונסוב במהירות ה"אימג" המורגל של לוי אשכול כשר-האוצר, ובמקומו הלך ונוצר "אימג" חדש של לוי אשכול כראש ממשלה.

במשך שבוע זה היה אשכול עסוק יום ולילה בהרכבת הממשלה. האיש, שעסק בהרכבת ממשלתו האחרונה של בן-גוריון, - הרכיב עתה ממשלה לעצמו. "להרכיב ממשלה בשביל עצמך - אמר - זהו לחץ גדול של אחריות לענין. אין זה דומה לפעם הקודמת, כאשר הרכבתי אותה בשביל בן-גוריון. הפעם אני צריך לשים את ראשי לתוך העניבה".

כשנשאל לפני שנתיים, אחרי הרכבת הממשלה הקודמת, אם הרכיב, לדעתו, ממשלה יציבה, שתזכה לאריכות ימים, השיב: "הייתי חש עצמי מדוכדך מאד אילו חשבתי, כי זה עתה סיימתי הרכבת ממשלה לכמה חודשים, ולא לארבע שנים!"

אשכול לא שער אז, שהממשלה שהקים לא תיכון ארבע שנים, אלא שנתיים בלבד, ושהוא יעמוד בראש הממשלה שתבוא אחריה.

סיל תלת שלבי

בהרכבת הממשלה הקודמת גילה אשכול, כי הוא איש מאוזן, היודע למצוא את שביל הזהב ללב כל המפלגות, כי הוא איש בעל כוח שכנוע, התמצאות מהירה, יכולת דיפלומטית, כישרון חברתי ו...סבלנות רבה. על כך העיד בעצמו. "התכונה היסודית, לה נזקקתי להרכבת הממשלה היתה סבלנות" - אמר אשכול לאחר מעשה ההרכבה - "כן סבלנות! צריך היה הרבה סבלנות , שבאה מתוך החלטה ומחבשה, שאתה מוכרח להשיג את זה, אחרת יעלה הדבר ביוקר לעם ולארץ. אודה ולא אבוש: היו ימים ולילות בהם היה נדמה לי, כי או-טו-טו, והענין מתפוצץ! לפעמים זה הזכיר לי טיל תלת-שלבי; אחד כבר עלה באש, אבל חלק שני נשאר, ויש גם שלישי, כך אמרתי לעצמי, הבה ננסה עוד פעם!"

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

31099

33292

"בימים האחרונים למו"מ - המשיך אשכול - ישבנו עד שעה שלוש לפנות בוקר, שתינו המון קפה שחור (כולם עישנו הרבה, אבל אני לא מעשן!). נדמה לי, כי כולנו קצת נחלשנו בגלל הישיבות הארוכות האלה. היו אנשים שאבדו את כושר ההתרכזות שלהם ואחרי שב-11 הסכמנו על משהו, קמו ב-2, וחזרו לאותה נקודה ואז אני אמרתי: הלא על זה כבר הסכמנו! והם בשלהם: מי הסכים? מו הסכים?.

אבל לבסוף יצאתי מישיבות אלה ברכוש גדול של ידידות. האנשים ניהלו את המו"מ בכשרון ובמרץ והשיחות התנהלו ברוח טובה ובידידותיות".

עד כאן ההרכבה הקודמת. ההרכבה הנוכחית לא היתה פחות קשה ומסובכת. אשכול היה צריך לרוץ, לשדל, לשכנע, לפר בין ניצים, לעודד מקופחים ולהפשיר סרבנים. כל זה דורש, כמובן, זמן, זמן, זמן. וכיוון שהזמן קצר מאד והמלאכה מרובה, עובד אשכול ללא לאות מן הבוקר עד הלילה. הנה לדוגמא פרטי "יום הרכבה" אחד מני רבים, כפי שפורסמו השבוע:

* בשעה 8 - 9 בבוקר : קריאת דואר והכתבת מכתבים.
* 9 - 9.30 : שיחה עם משה דיין, המודיע כי אינו מוכן להכנס לממשלה החדשה.
* 9.30 - 10 : שיחה עם ברקת וארגוב על בעיות חלוקת התיקים.
* 10 - 11 : הכנת התשובה לדיון בכנסת על מיזוג מס רכוש וקרן פצויים.
* 11 - 11.30 : השתתפות בדיון במרכז מפא"י בעניין הרכבת הממשלה.
* 1.30 - 3 : ארוחת צהרים עם יוסף שורץ, סגן נשיא הבונדס בעניין מכירת אגרות חוב.
* 3 - 5 : ישיבה עם פנחס ספיר ונציגי ההסתדרות בענין שיתוף ההסתדרות בבעלויות של מפעלים תעשייתיים.
* 5 - 6 : מתן התשובה בכנסת לדיון על מס רכוש.
* 6 - 6.30 : פגישה עם נציגי תנועת המושבים, התובעים את תיק החקלאות בממשלה.
* 6.30 - 7 : פגישה עם אבא אבן בעניין חילופי תיקים שלו.
* 7 - 8 : שמיעת דו"ח מפי ד.גולן, שחזר מבריסל, על דיוני השוק.
* 8 - 8.30 : פגישה עם ועדה קואליציונית, המתאמת את העמדות עם המפלגות האחרות.
* 8.30 -10 : ארוחת ערב עם שמעון פרס במלון "עדן", בה דנו על תפקידו של פרס בממשלה החדשה.

3/.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

פתרון לבעיות - תוך כדי גילוח

בתפקידו כשר האוצר נמשכו ימי עבודתו של אשכול לעתים עד עשרים שעות ביממה "בטעטר של אשכול" - העיד עליו אחד מעובדי משרדו -"אין פנאי אפילו לנשום. הכל בוער אצלו. הממוצע שלו זה 18 שעות עבודה ביממה". "הוא איש חסון ובריא בגופו ובנפשו" - משלים שלמה אמיר, עוזרו וראש לשכתו - "האוהב את העבודה. הוא יוצר אגב עבודה, הוא אפילו נח בעבודה".

כשנשאל אשכול, מאין הוא לוקח את הכוחות לימי עבודה מפרכים ואינטינסביים, ענה: "מאיפה אני לוקח את הכוחות? לוקחים! מ´נעמט! תאמין לי, יום עבודה נותן לי סיפוק ממשי, זה יום שממש שואבים ממנו חיוניות. אתה יודע, יש מין ימים כאלה, שעוברים לאט לאט, ככה בעצלות, ככה נוזלים לך מבעד לאצבעות! זה כלום, משעמם! עולה על העצבים! אחרי שגמרתי את מעשה-המרכבה של הממשלה שאלו אותי אנשים: , נו, אשכול, אתה בטח יוצא לחופש´ אמרתי להם: , וואס חופש! חודש עבודה במעדר ובטוריה זה קשה הרבה יותר!".

כיון שסדר יומו של אשכול עמוס עד כדי כך, "באים הרעיונות הטובים ביותר שלו, בשעת הגילוח בבוקר", כפי שהוא מספר. גם נסיעותיו התכופות מוקדשות לעיון במאמרים, ואף להתייעצויות.

אקרא כשאהיה חולה

ברור, שסדר יום כזה אינו מתיר לאשכול זמן למנוחה, או לתחביבים, על שולחנו נערמים תמיד ספרים חדשים והוא אומר למזכירו: "אקרא כל זה כשאהיה חולה" (והוא חולה לעתים רחוקות מאד).

למרות זאת, מקבל אשכול לעתים קרובות למדי אזרחים, המבקשים את עזרתו. ועד שהמזיכרה מצליחה לשכנע את אחד הנודניקים שהשר עסוק מאד ואינו יכול לקבלו - מזמין אשכול את האורח ושומע מה בפיו. לרוב אינו מסרב לטרחן, אלא מסביר באדיבות וכשהוא יכול לעזור - עוזר. לשר התחבורה, למשל, כתב פעם מכתב זה: "פנה אלי אדם זה. הוא אחד, שנשאר לפליטה מקבוצה בת 10 בחורים, שעלו יחד ב-1913 באותה אוניה. מאז יומו הראשון בארץ היה איש עמל ועבודה פיסית. כיום בגילו, אינו יכול יותר לעמול במכונית משא והוא מבקש שינתן לו רשיון לנהיגת מונית. דומני, שהאיש ראוי לעזרה מצידנו. אנא, עשה ככל שביכולתך".

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

עזרתו איננה, בדרך כלל, הבטחה של יצאת ידי חובה. פעם, באמצע ישיבה במחלקת ההתיישבות של הסוכנות, הפסיק אשכול את הדיון ואמר: "אתם זוכרים שהיינו תלמי יחיאל ואשה אחת התלוננה, כי הבלטות אצלה שבורות והקירות סדוקים ויש נחשים ועקרבים? מה השתנה שם?" והוא לא חדל, עד שלא הודיעו לו, כי כבר התחילו באותו מושב לבנות בתים חדשים.

<u>אול מיי רספקט !</u>

אשכול הוא מה שקוראים אצלנו "איש הזון", אך צמוד לרוב לריאלי. הוא מרבה לדבר על דברים שברוח, אך איננו שוכח את ה"תכלס" וה"פונקטים". הכל אצלו בקיצור ולענין, ("נו, נו רבותי, ניבש לעניך", נוהג אשכול לומר - "טיים איז מני"), בלי הרבה הסברים עקיפים והתפלספויות, "בקיצור, אז וואס ווילן זיי?" (ובכן מה הם רוצים?) - נוהג הוא לשאול את הפקיד, המביא לפניו תזכיר ארוך ומפורט של גוף ציבורי כלכלי. ואז צריך מיד למסור לו את תקציר הדברים, בשניים- שלושה משפטים. פעם באו אליו הגברות שולמן, הלפרין וג'ייקובסון, מנהיגות הדסה, כדי לבקש הלוואה מתקציב הפיתוח. הן פתחו בנאום ארוך ואשכול קטע את דבריהן: "אז מה אתן רוצות. תכלס, תכלס. כרגיל אני מתחיל מן הסוף".

המשך הדיון עם נשי הדסה, כפי שתואר ע"י כתב מעריב שהיה עד ראייה ושמיעה, אופייני מאד לדרך המשא-ומתן של אשכול:

אשכול: "מיי דיר ליידים! לתת לכם כסף, אבל ממה? מנין אקח? פעם, אתן שומעות גבירותי, בא אלי שנקר המנוח בקשר להעלאת משכורות עובדיו, ואני אמרתי לו בזה הלשון: ווען איר זיי געבען איז סימן איר קענט, ווען איר זיי נישט געבען איז א סימן איר קענט נישט! (תתנו להם, סימן שיש לכם, לא תתנו, סימן שאין לכם).

גב' שולמן: מיסטר אשכול, שלושתנו באנו מאמריקה במיוחד כדי לראות אותך, אנד וי דיד נוט קם פור פינוטס! (לא באנו ללקוט בוטנים).

שר-האוצר: איך בין נישט קיין רוטשילד! אבל אין לי! אין! אני לא יכול להוריד את הכסף מהכנסות המדינה ומהמסים. יש רק דרך אחת: למצוא מקורות הכנסה חדשים. וזאת בדרך הפשוטה: אתן חייבות לגייס יותר דולרים!

רוז הלפרין: אנחנו מגייסות הרבה דולרים, ואתה יודע זאת יפה מיסטר אשכול. ואנו לא יכולות לבוא לחברות שלנו ולהגיד: תנו רק לנו ואל תתנו ליו. ג'. איי.

5/.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

אשכול: צורס צורס. (צרות).

גב' גייקובסון: הצרות שלנו פרודוקטיביות מאד.

רבקה שולמן: אני שואלת אותך מיסטר אשכול? איך נבוא ל-300 אלף החברות שלנו, הנוהגות כל השנים, וכיצד נסביר להן, שאם אנחנו פעם אחת בצרה אין ממשלת ישראל עוזרת לנו? יו מאסט הלפ אס וויט דהיז פרובלם! (אתה חייב לסייע לנו בבעיה זו).

אשכול: בעצם אתן נשים פיקחיות מאד. אול מיי רספקט! באתן עם שלוש דרישות כדי שאמלא לכן אחת. (הכל צוחקים בהנאה). ובכן גבירותי: בענין הראשון, זה החלפת השער, אני מוכן לשקול!

גב' ג'ייקובסון: אנו לא דורשות ממך תשובה סופית מיד!

אשכול: יפה, יפה.

רבקה שולמן: מתי אפשר להיפגש אתך שוב?

אשכול: מתי? אפילו מחר. נדבר על מזג האויר, ועל כל מיני דברים יפים.

רוז הלפרין: מיסטר אשכול. אתה יודע למה אנו מתכוונות.

אשכול: זה יקח כמה ימים.

בדיחות עסיסיות

את רציפות המשא ומתן בינו ובין נשות הדסה הפסיק אשכול מפעם לפעם בהערות כמו "הכובע שלך רוז הוא האופנה האחרונה עכשיו? דוקא לא רע. לא רע". לא פעם הוא מתבל דיון כבד בהערה קלה, שיש בה מידה לא מבוטלת של קסם אישי, בפסוק מדרשי או בבדיחה עסיסית המתובלת באידיש. "פסוקים" צימוקים ופתגמים מחוכמים באידיש - זוהי החולשה שלו. כשעיין עם עוזרו בסיומת תקציב המדינה, העיר לו מישהו בצחוק "און ווי איז דער פסוק?" (ואיפה הפסוק"?).

ההומור שלו חילץ אותו לא פעם ממצבים לא נעימים. השבוע למשל, כשנשאל ע"י העתונאים, אם הוא חושב לפעול בענין המדענים הגרמנים בצורה שונה, מכפי שפעל בן-גוריון, השיב בנעימה דיסקרטית: "ברגע זה חדלתי לחשוב". ובפעם אחרת, כשהעירו לו, כי חתימתו על מסמך מסויים היא בלתי ברורה, השיב:"במקום לשומר, נכנס השטן לעט שלי, וטושטשה החתימה".

בשעת דיון על התקציב, הציע מישהו לעגל את המספרים. אשכול נזכר בבדיחה וסיפר: "אז אתם שומעים, לנחום סוקולוב גם כן היה מנהג לעגל. מה לעשות. ככה, הוא אהב את זה. פעם באחד הקונגרסים, שכחתי איזה קם ונאם: יושבים פה נציגי שבע מאות אלף שקלים, שבע מאות אלף! אתם יודעים מה פירוש הדבר? פירושו שלושה רבעי מליון, כלומר: מליון. רבותי זהו המליון הראשון שלנו. רבויסי, זה מאורע היסטורי! רבויסי".

כבאי שריפות

עכשיו כאשר לוי אשכול עומד לקבל לידיו את כהונת ראש הממשלה, אוספים המפמחים, העתונאים והפרשנים המדיניים עובדות שונות מעברו, מצרפים את תכונותיו ומנסים להסיק, איזו דמות תהיה לראש הממשלה החדש.

לוי אשכול - אומרים הפרשנים - הוא איש עממי, נעים הליכות וידידותי. לכן דרכו הפוליטית היא לא פעם דרך של פשרה. הוא מציב לעצמו מטרות גדולות, אך מוכן להתפשר עם המצב ולהסתגל לתנאים. תכונות אלה הפכו אותו לדמות אהודה על מרבית החוגים הפוליטיים, החברתיים והכלכליים. הוא מקובל על רוב הזרמים שבמפלגתו ועל מרבית אנשי שאר המפלגות. לכן, כשהיה צורך באדם שיפשר בין המפלגות, או יקרב את הלבבות בתוך המפלגה, הוזעק אשכול ליישר את ההידורים. אומרים על אשכול כי הוא "כבאי שריפות" כלומר, בכל פעם שמתלקחת איזו אש במקום כלשהו, כופים עליו את המשא ומתן, כיוון שיודעים, כי הוא האיש היחיד היודע לאחות קרעים ולהציל קואליציות מתמוטטות.

בעזרת ההומור הבריא שלו, האופטימיזם, גישתו הלבבית והכובשת הצליח אשכול לעקוף בעיות רבות, ולעתים קרובות אף להכנס ולצאת מהן בכבוד.

אשכול הוא מדינאי משתחרר מתסביכים, לכן, אולי, אין לו כמעט אויבים פוליטיים ובדרך כלל לא נקשר שמו בתככים מדיניים ומעשי איבה. הוא פוליטיקאי, שקשה למדי לכעוס עליו, או לריב אתו לאורך ימים.

מסתבר שכוחו העיקרי של אשכול איננו בדיבור ובכתיבה. נאומיו הם עסיסים, אולם לא תמיד רהוטים ומסודרים, והוא ממעט למדי בכתיבה.

האם ישתנה אשכול כאשר יהיה ראש ממשלה? ודאי, אומרים רבים: כשם שאישיותו תיתן אופי חדש לתפקיד הרם, כך יאציל התפקיד על האישיות הנושאת אותו. והעתונאים שהו במחיצתו במסיבת העתונאים המפוזה בשבוע שעבר מוסיפים, כי אשכול התגלה לפניהם כאדם שהחלטתו נחושה לשאת את

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

התפקיד שהוטל עליו במלואו ולהנהיג את הממשלה ביד בטוחה, אשכול לא נראה נבוך ומהסס מפני המשימה הגדולה. הוא היה עממי ועסיסי כבעבר, אך מעבר לכל הצטייר בו משהו חדש, איזו זקיפות קומה אחרת של אדם, שהוטל עליו תפקיד רם ביותר, התחיל להסתיר שאשכול, שלא ייזהר לבטח גם להבא על אהבת השלום שלו, יידע להיות גם תקיף כשידובר בענינים הדורשים תקיפות, וידע לא להתפשר ולא לוותר על עקרונות, כשפני הדברים ידרשו זאת ממנו, נראה שבעיקרו של דבר יהיה אשכול איש פשרות הרבה פחות מאשר בעבר.

<u>הסבתא היתה סוחרת גדולה</u>

לוי אשכול (שקולניק) נולד בשנת 1895 בעיירה אוראטובה, בסביבת הימאן וברדיצ'ב שבאוקריאנה. בבית הגדול, ששכן ליד תחנת הרכבת שלמה, שלא כנהוג בבתים יהודיים, דוקא... סבתו של לוי אשה חזקה ומעשית שניהלה בכוחות עצמה שרשרת ארוכה של עסקים. בין השאר עסקה הסבתא בעסקי סיטונאות גדולים, חכירת אחוזות של אצילים פולנים, עסקי יד, תבואות, ברזל, פחו ודלק. "כמעט באותן הסחורות שעסקה בהן סבתא - אמר פעם אשכול לעתונאי - דלק תבואה ברזל... ובסיטונות - עוסק גם אנוכי היום בממשלה, כשר-האוצר. זה בא אלי בירושה..."

אותו המיזוג בין איש מעשה ותלמיד חכם הביא אשכול מבית הוריו, בית שהיה מלא בתורה, רוח ומסורת יהודית מחד ובעסקנות, מסחר ומעשה מאידך ("כל החיים שלי הם תערובת של חומר ורוח - העיד על עצמו אשכול - מחשבה ועשיה, רעיון וביצוע"). אביו היה איש רוח, תלמיד חכם, נצר ממשפחת אדמו"רים, שעסק שנים רבות בשינון פרקי תורה, משנה ופסוקים.

הדרך המיוחדת, בה נוהל בית ילדותו, השפיעה על לוי הצעיר, הוריו גרו בבית סבתו. ובית הסבתא היה כעין קיבוץ משפחתי גדול, בו גרו כל הבנים, הגיסים והנכדים.

"החיים התנהלו בבית זה - כותב העיתונאי ד"ר דוד לאזר (בספרו "ראשים בישראל") - באוירה פטריארכלית, ללא חשבונות פרטיים, כשאת החשבון הכללי ואת הקופה המשותפת מנהלת ביד רמה - אם כל המשפחה, סבתא מבית קרסנובסקי, מעין גזברית של קיבוץ זה שבגולה".

אף שהבית בו גדל אשכול, היה בית יהודי גדול ומכובד, הרי הפורענויות שפקדו כל בית יהודי לא פסחו גם עליו, וככל שרבו ההתפרעויות, ככל שגדל הפחד והצורך לברוח, להסתגר ולהסתתר, בשלה ההחלטה של המשפחה לעזוב אחת ולתמיד את המקום ולהגר לארגנטינה או לארץ-ישראל.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

לוי בן החמש-עשרה, החליט לעלות לארץ-ישראל, הוא עזב החילה את הבית ויצא ללמוד בעיירות הסמוכות, לאחר שלמד בבית אצל אביו לימודי תורה והשתלם בלילה בסתר במקצועות אחרים , כגון ברוסית, אותה למד בקורספונדנציה.

את השנים הבאות בילה לוי שקולניק בנדודים על פני ערים שונות, בהן רכש דעת. לבסוף הגיע לוילנה, הכיר את התנועות הפוליטיות-היהודיות והצטרף לצעירי ציון. בוילנה פגש בשפרינצק ובהשפעתו, החליט סופית לעלות לארץ.

מוכר פתקאות במטבח הפועלים

כשהגיע באביב 1914 לחופה של יפו, לא היתה אפילו פרוטה שחוקה בכיסו, אבל לעומת זאת היו לו שני מכתבי המלצה של שפרינצק ויתם יצא לפתח-תקוה, כשהוא צועד מאחורי הדיליז'אנס השוקע בחולות. הוא היה בחור חסון ובריא, ומיד עם בואו לפתח-תקוה נרתם לעבודה פיסית קשה בחקלאות. מקום עבודתו של אשכול בימים אלה היה מפעל מים להשקיית פרדסים, ששכן על גדות הירקון. שישה קילומטרים ברגל צריך היה ללכת למקום העבודה מפתח-תקוה, ובערב עם סיום העבודה, היה שקולניק משמש "איקונום כבוד" כלומר היה יושב בקופת מטבח הפועלים ומוכר פתקאות לארוחה, זאת היתה עבודת הגזברות הראשונה שלו בארץ.

בנדודיו לחיפוש מקומות עבודה עבר לאחר זמן מה מפתח-תקוה לעטרות ולקרית-ענבים, לכפר-אוריה ולראשון-לציון, יחד עם קבוצת פועלים מגובשת, שקראה לעצמה "קבוצת עבודה". קבוצה זו עבדה בפרדסים ובכרמים והצטיינה כל כך, שאשכול נהג לאמר כי "אילו היינו עובדים כולנו היום, כפי שעבדנו אז, הריינו מדינה עשירה"

פגישה עם חבר לנשק

לאחר זמן מה התגייס שקולניק לגדוד העברי, ופגש בו לראשונה בחבר לנשק, שחזר אז מאמריקה - דוד בן-גוריון. לא עבר זמן רב והגדוד פורק. לוי שקולניק עם רבים מחבריו החליטו, לאחר ויכוחים רבים, להקים ישוב חדש ליד דגניה, שייקרא דגניה ב'. עד היום, למרות תפקידיו הרמים, רואה אשכול את עצמו כקשור בקבוצה זו. בשנים הבאות הפך אשכול לאחד ממארגניה ומעסקניה הראשונים של ההסתדרות. בשל התפקידים שמילא במסגרתה לעתים קרובות מן הקבוצה שבעמק הירדן

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ויצא לשליחויות שונות בארץ ובעולם.

במיוחד זכורה פעולתו בברלין, שנים מספר לפני פרוץ מלחמת העולם השניה. לברלין הגיע בראשית ימי היטלר ומטרתו היתה לארגן את העליה ולהכנן את סדר העברת הרכוש היהודי מגרמניה. בעקבות פעולתו זאת נוצרו חברות כמו ניר ומקורות.

סגן שר הבטחון

את הדרך מעסקן הסתדרותי ומנהל חברת מקורות לתפקיד של ראשון במעלה בממשלת ישראל, עבר אשכול בזמן קצר יחסית ובעליה תלולה. תחילה מילא תפקידים שונים בסוכנות ובהגנה וכן עמד בראש מועצת פועלי תל-אביב.לאחרהקמת המדינה, ביוני 1948, נבחר לתפקיד סגן שר הבטחון. עוד קודם-לכן פעל בתחום זה בהיותו מפקד שרות העם, שתפקידו היה לנהל את הגיוס לצבא. "לא קל היה להכין גוף צבאי בפעולה מהתרהית - אמר שקולניק באותם ימים - היינו צריכים לפעול כך, שכל 24 השעות ביממה יהיו מנוצלות למען המלחמה. אם עדיין לא בייסנו את כל הרבבות למען השרות הצבאי, הרי המניעה היא לא בצעירינו . טרם בנינו עוד את כל המחנות הנחוצים. עוד חסרים לנו מצרכים, מזון ולבוש במידה מספקת. לא יתכן, כי מישהו במערכה ירעד מקור, או שיהיו ליקויים כל שהם בשטח האספקה".

לאחר זמן לא רב התמנה שקולניק, ששינה בינתיים את שמו לאשכול, לראש מחלקת ההתיישבות והפיתוח של הסוכנות. בתפקיד זה ניגש להגשמת משימות נועזות של קליטת עליה, פיתוח והקלאות, ב-19 באוקטובר 1949 התמנה אשכול נוסף על תפקידו כראש מחלקת ההתיישבות והפיתוח, גם לתפקיד גזבר הסוכנות. תפקיד זה היווה את הצעד המכריע לקראת מינויו כשר-האוצר, כעבור שלוש שנים.

תפקידו כראש מחלקת התישבות והפיתוח היה תפקיד כלבבו של החקלאי והפועל לשעבר. רבבות עולים חדשים, אדמה, מים - היו שדה נרחב לפעולה.

סיכות אדומות וכחולות

התהלהבות לקליטת עליה, לפיתוח ולחקלאות פעמה בו גם לאחר-מכן כשהיה טרוד באלפי בעיות אחרות במשרד האוצר. מספרים, כי בחדר עבודתו במשרד האוצר נמצאה זמן רב מפה גדולה של הארץ, שמקומות הישוב הוותיקים מסומנים בה בסיכות אדומות, ואילו נקודות חדשות שהוקמו בזמנו, בסיכות כחולות מבריקות. צפיפות רבה שררה מתוך הסיכות הללו, שמספרן

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

הגיע למאוה.

במשך כל השנים שמר אשכול אמונים לעניני פיתוח וחקלאות, עד היום הוא מוכן לנטוש לשעה את בעיות הכספים ולשמוע בסקרנות רבה, מן האנשים המבקשים את עזרתו, על בעיות הטרקטורים, פרדסים, צינורות וישובים. הכל מעניין אותו. מה מתרחש בפרדסנות הוותיקה? האם ההרכבה על כנה לימון עדיין נושאת פרי? מה משקלו של קוב קומפוסט? כמה פרות הגיעו בחדשים האחרונים מחו"ל? החלב בסדר? כמה מהן הולכות לבשר? וכדומה.

לשאלת העתונאי, האם אין הוא סבור, כי ישיבות במחלקת ההתיישבות וכל הדיונים המפורטים על פרדסים, טרקטורים, מרצפות וגגות הם בזבוז כוחו, פקח אשכול עינים מתפלאות והשיב מעט בכעס: "מה איתך? אני מתפלא עליך! הלא ההתישבות זה הדבר החשוב ביותר. קולוניזציה! האן אתה לא תופס? הנה, אנחנו לוקחים יהודים, שמעולם לא היו חלקאים, נותנים להם חתיכת אדמה, חתיכת גן-ירק, אווז פרה, עז. העיקר שיתחילו ליצור, שיהיו פורודוקטיביים, יכו שורשים! זה דבר גדול! אני רוצה להיות ליד הדברים האלה. ואני מודה ומתוודה: אני אוהב להיות ליד ערש הדברים האלה! אני חי את זה, נושם את זה, זה נותן לי כוח!".

בשנת 1952, לאחר תקופה קצרה בה כיהן כשר הפיתוח והחקלאות, החליט אליעזר קפלן, לפרוש מתפקידו כשר-האוצר. אשכול, שעסק באותה תקופה בהנהגת רפורמות במשרד החקלאות, נקרא לרשת את מקומו.

לוי אשכול הגיע להישגים נכבדים כשר-האוצר ובתפקידים הרבים האחרים שמילא. עתה מצפה העם בישראל בסקרנות רבה, למבחנו כראש ממשלה.